

Research Paper

A Modernist Analysis of Nima's Indigenous/Global Poetry Entitled "Manely"

Mohadeseh Mirjafary shal¹ , Ali Taslimy² ¹ PhD Student in Persian Literature, University of Guilan² Associate Professor of Persian Literature, University of Guilan

10.22080/RJLS.2021.21668.1240

Received:

June 27, 2021

Accepted:

December 19, 2021

Available online:

January 15, 2022

Keywords:

Keywords: Globalization, Indigenesness, Modernism, Manely, Symbolism, Mythology

Abstract

Globalization is a process that human beings inevitably face. Some oppose it and some choose to become completely Western. But there is a middle ground. This phenomenon has occurred in all political, social, economic and cultural dimensions, but its role in culture and art, including literature, is different and has complexities. Countries that are considered the Third World are usually forced to approach the countries that have globalized their literary capital in order to enter this field and play a global role. But they can build their global identity by retaining features of their own culture and capturing the positives of other cultures. Persian literature has been influenced by world literature since the constitutional era. This effect is superficial in most cases. They have either blindly imitated or retaliated. Of course, the works of some poets and writers have more potential for globalization. Especially those who have different sounds using local and national elements in a new way. Nima Yoshij is the first poet who has better understood the meaning of modernity and globalization than others, and while using local, folk and national elements and paying attention to his cultural assets, he has tried to compose a global poem. In this research, we have selected one of Nima's poems that has a legendary and local color to study. This research provides an approach to the study of Persian literary works by looking at the indigenous and global elements of these works and their capacities in transnational fields.

***Corresponding Author:** Mohadeseh Mirjafary shal**Address:** PhD Student in Persian Literature,
University of Guilan**Email:** mirjafary67@gmail.com**Tel:** 01333530581

Extended Abstract

Globalization can be considered as the movement of human beings towards the blurring of political, economic, cultural, social, intellectual, ideological and artistic borders. A flow through which, over time, the basic elements of humanity come to the surface and its differentiating layers are buried deep. Scholars have looked at this phenomenon from different perspectives and studied its various dimensions. It can be said that globalization is a multifaceted flow. Although it has had colonial aspects, with the development of means of communication and mutual interaction of the people of the first-world developing countries with each other, it has gradually taken on a post-colonial dimension. According to "Yadollah Choupani", this flow, although looking to object the field of economics, challenged the realm of culture. To the extent that analysts of foreign policy and international affairs today speak of the increasing importance of the world based on "geoculture", they refer to the world of "geopolitics". (Chupani, 2007: 160).

Literature, as the most important manifestation of the culture of societies, plays an effective role in the field of globalization. Moving and dynamic literature is a universal literature. A work that can connect with more people in the world and have national and transnational characteristics with a broader perspective. The influence of world literature on Persian literature began from the constitutional era. Before "Nima Yoshij", there were poets such as "Taghi Rafat", "Abol Ghasem Lahouti", "Shams Kasmaei", and "Jafar Khamenei" who tried to modernize the format of Persian poetry. However, they failed to reach their dream.

"Nima Yoshij", on the contrary, was able to achieve what others could not with a more mature performance and extensive knowledge of Western and Persian literature. "Musa Akrami" has mentioned this point in an article (Majd Al-Din, 1996: 41).

1. Theoretical Framework

"Ali Taslimi" in his book "Payam Hedayat", using the existing concepts of globalization and the perception he had of this issue in Hedayat's works, has presented a new view of this concept and interpreted it as being Eastern-Western (N. K. Taslim, 2014). To become Eastern-Western is different from Orientalism and Westernism and the Westernist view of globalization. Westerners are interested in the customs of Eastern peoples, just as an archaeologist studies antique tools, or an anthropologist studies the culture of primitive African people. This type of research is always from the top position. This is the case in postcolonial critique. Postcolonial critics criticize the research of Western Orientalists and reject this superstition. In our view, globalization is separate from the colonial concepts and the profiteering of powerful governments and transnational corporations that seek to communicate with them from a superior position for economic exploitation of weak people and nations. This definition of globalization critiques such flows and argues that the conditions should be facilitated for the development of the lives of all human beings and nations through benevolent relations between them and the attainment of a common understanding of phenomena. According to this theory, the natives and myths of the East should be respected and combined with modernity and advanced aspects of the West. In general, the concept of globalization is usually equated with

modernity and human progress. Globalization in literature is not contrary to the indigenusness and use of folk literature. A writer who thinks only of the power of transmitting his work through translation ignores the artistic part of his work, which is reflected in the language. Also, he does not know how to use the cultural atmosphere of his place of residence and his natives cannot effectively impact the realm of his literature and even world literature.

Overall, the presence of the following components in the works of poets or writers can indicate the process of globalization in their works, which can also be seen in the works of writers of other nations who are on the path of this process: 1. Dealing with the living language and speech, as well as paying attention to folk literature against the previous traditions of national literature; 2. Influencing the concepts and discourses of the world; 3. Using the literary techniques used by the writers of the central world; 4. Combining indigenusness with global forms and constructions; 5. Expressing inherent concepts and concerns in the current world that are accepted by the world culture and literature (matters such as human instincts, objecting the oppression of mankind, sowing the ugliness of war, respecting the rights of children, promulgating the love of animals and respect to cultural differences); 6. Using modern and postmodern elements (certainties and then relativities).

"Nima Yoshij" is not against Persian or other literature in using literary experiences and tries to choose from any universal human experience. "For me, there is no Iran and no Iranians. The history and past of any nation that is true is fascinating to me. In my heart, there are relics that while belonging to others, are

similar to my own relics ..." (Yoshij, 1979: 116).

In this article, we try to study and analyze one of the poems of "Nima Yoshij (Manely)" from the perspective of indigenization / globalization. We chose this poem because while benefiting from the world literature in a desirable way, it preserves local characteristics and exploits folk tales in a specific atmosphere. In this study, after a careful study of Nima's poems, especially "Manely", we try to recognize globalization and its effects on Iranian literature, give a correct and logical perspective on this subject and describe and analyze Nima's poetry through this approach.

2. Literature Review

There are many books written on the subject of globalization, mainly focusing on the issues of political, social, economic, and cultural globalization, and less on the impact of globalization on literature. They have considered this phenomenon as absolutely colonial and have studied modern and contemporary literature from a postcolonial point of view. A translation of the book "The World Republic of Literature" by the French author "Casanova", first published in 1992, is a valuable work, with some emphasis on the importance of different literary cultures that can globalize their literary capital. "Ali Taslimi", in his book "Payam Hedayat" (published in 2014), provided a new perspective on globalization in literature by presenting the Eastern/Western topic and showing that it is possible to have one's own local backgrounds and at the same time present the world literature. This is what "Sadegh Hedayat" did in "Boof Koor". "Nima Yoshij, in "Harfhaye Hamsaye" which includes his scattered

letters (first published in 1973) and in “Arzeshe Ehsasat” which was a long article (first published in a music magazine in 1941), expressed his ideas on globalization as one of the pioneers in using globalization in literature. In his poems, traces of these influences can be seen. “Ali Mohammadi”, in his article “Capabilities of Persian language and obstacles to its globalization (2013)”, presented a linguistic discussion but did not enter the field of literature and didn’t discuss the effects of this phenomenon on literary works. “Asiyeh Ghavami”, however, in an article entitled “Factors affecting the globalization of Persian poetry and literature (2013)” dealt with external factors affecting the literary works, e.g., the impact of the Constitutional Revolution, the struggles of indigenous and foreign intellectuals, cultural exchange, etc..... This is while she did not analyze the works themselves to show these effects in them. “Hossein Payنده” has also studied the situation of Persian literature in the world in an article entitled “Considerations on the perspective of globalization of contemporary Iranian literature (2006)”. Similarly, numerous books and articles on modernity and postmodernity have been written in Persian literature. However, none of them have specifically discussed globalization, nor have any of these works addressed the issue of indigenusness and globalization. This is while such an approach could be very practical and instructive.

In the same vein of thought, the present article examines the reasons for the non-globalization of Persian literature. In this study, we explore Nima’s work in terms of its influential features and characteristics that have the ability to influence the global realm and analyze the demonstration of

modernity in Nima’s indigenous/global poetry “Manely”.

3. Conclusion

Globalization is a trend that affects diverse nations in today's world in all its dimensions, whether they like it or not. This flow can have positive or negative aspects. If all nations try to participate in it and bring their culture into this competitive arena and add to the global capital, they can take advantage of its positive features. Persian literature has been extensively exposed to this flow since the constitutional era. However, it is worth investigating the extent to which it has been able to influence the global literature while being impressed by it through presenting its resources and natives to the universe to form its global identity. “Nima Yoshij” was one of the poets who thought about the globalization of his poems and at the same time did not consider it equal to westernization, indigenusness and cultural self-destruction. He used his literary, cultural and domestic resources in a new and global form.

In the analysis of “Manely” poetry, which is not one of Nima’s best works, we can well understand this indigenization/globalization. Although Manely is a well-known tale, Nima has a general and archetypal plot to use this tale to express the most hidden human feelings. Influenced by French symbolists, “Nima Yoshij” has tried to compose a symbolic poem that has a high capacity for interpretation and one can have a variety of subconscious perceptions from it.

Modernism and its characteristics have led the world toward a new direction. “Nima Yoshij” has also been influenced by this process and has offered a new perspective in his poems, including

“Manely”. He shows that he is the most modernist poet of the time, both technically and in terms of content and worldview. However, this does not mean that he neglects the indigenous elements and even folk literature. In “Manely”, he speaks of his human and universal concerns, such as his aversion to oppression and class differences, and his boredom with the old world and its monotony. He speaks of human love and,

by raising the quality of time, tries to immortalize the present time. In Manely, Nima reflects the sense of loneliness and homesickness in this world, which is the atonement of modern man modernization and globalization. It also shows the modern human’s intellectual and wise view toward today’s world and his stepping into the unknown realms of the modern world.

علمی پژوهشی

مانلی نیما، دریچه‌ای به جهانی شدن شعر معاصر فارسی

سیده‌محدثه میرجعفری‌شال^{*۱}، علی تسلیمی^۲^۱ دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه گیلان^۲ دانشیار زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه گیلان

10.22080/RJLS.2021.21668.1240

چکیده

جهانی‌شدن جریانی است که خواه‌ناخواه بشر امروز با آن مواجه است. بعضی در مقابل آن می‌ایستند و بعضی به‌تمامی غربی‌شدن را انتخاب می‌کنند. اما می‌توان راه میانه‌ای را هم در پیش گرفت. این پدیده در همه ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اتفاق افتاده است اما نقش آن در فرهنگ و هنر و ازجمله ادبیات بسیار متفاوت است و پیچیدگی‌هایی دارد. کشورهایی که جهان سوم محسوب می‌شوند به‌طورمعمول ناچارند برای وارد شدن به این عرصه رقابتی و ایفای نقش جهانی، خود را به کشورهایی که سرمایه ادبیات خود را جهانی نموده‌اند نزدیک کنند. اما می‌توانند با حفظ ویژگی‌هایی از فرهنگ خود و گرفتن قسمت‌های مثبت فرهنگ‌های دیگر جهان، هویت جهانی خویش را بسازند. ادبیات فارسی بخصوص از دوران مشروطه به بعد تحت تأثیر ادبیات جهان قرارگرفته است. اما این تأثیر در اکثر موارد سطحی بوده است. یا به تقلید کورکورانه پرداخته‌اند و یا مقابله‌به‌مثل کرده‌اند. البته آثار بعضی از شاعران و نویسندگان ظرفیت بیشتری برای جهانی‌شدن دارد. به ویژه آن‌ها که با استفاده از عناصر بومی و ملی به شکل جدید صداهای گوناگون را در خود دارند. نیما یوشیج اولین شاعری است که معنی مدرن و جهانی‌شدن را بهتر از دیگران درک کرده است و ضمن بهره‌برداری از عناصر بومی، عامیانه و ملی و توجه به داشته‌های فرهنگی خود، درصدد سرودن شعری جهانی برآمده است. ما در این پژوهش یکی از اشعار نیما را که رنگی افسانه‌ای و محلی دارد برای بررسی برگزیده‌ایم. این پژوهش رهیافتی برای بررسی آثار ادبی فارسی با نگاه به عناصر بومی و جهانی این آثار و ظرفیت‌هایشان در عرصه‌های فراملیتی ارائه می‌دهد.

تاریخ دریافت:

۶ تیر ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش:

۲۸ آذر ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۲۵ دی ۱۴۰۰

کلیدواژه‌ها:

جهانی‌شدن، بومی‌گرایی، مدرنیسم، مانلی، سمبولیسم، افسانه‌گردانی

^{*} نویسنده مسئول: سیده‌محدثه میرجعفری‌شال

آدرس: گیلان، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه گیلان، ایران

ایمیل: mirjafary67@gmail.com

تلفن: ۰۱۳۳۳۵۳۰۵۸۱

۱ مقدمه

می‌توان جهانی‌شدن را حرکت انسان‌ها به سمت کم‌رنگ‌شدن مرزهای سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، فکری، عقیدتی و هنری دانست. جریانی که در آن به‌مرور زمان عناصر اصلی بشریت به سطح می‌آیند و لایه‌های افتراق آمیز آن در اعماق قرار می‌گیرند. اندیشمندان از منظرهای مختلف به این پدیده نگریسته‌اند و ابعاد گوناگون آن را بررسی کرده‌اند. می‌توان گفت جهانی‌شدن فرآیندی چندوجهی است. گرچه که دارای وجوه استعماری بوده است، اما با پیشرفت وسایل ارتباطی و تعامل دوجانبه‌ی مردم کشورهای جهان اول و در حال توسعه با یکدیگر به‌مرور ابعاد فرا استعماری به خود گرفته است. به قول یدالله چوپانی این فرآیند با اینکه در حوزه اقتصاد از نمودی عینی‌تر برخوردار است، اما چالش‌پذیری آن در قلمرو فرهنگ بیشتر است. تا جایی که امروزه تحلیل‌گران سیاست خارجی و مسائل بین‌المللی بر افزایش اهمیت جهان مبتنی بر جغرافیای فرهنگی (Geoculture) هم‌عرض با جهان جغرافیای سیاسی (Geopolitical) سخن می‌گویند. (چوپانی ۱۳۸۶: ۱۶۰)

ادبیات به‌عنوان مهم‌ترین نمود فرهنگ جوامع، نقش مؤثری را در عرصه‌ی جهانی‌شدن بازی می‌کند. ادبیات متحرک و پویا، ادبیاتی جهانی است. اثری که بتواند با تعداد بیشتری از انسان‌ها در دنیا ارتباط برقرار کند و ویژگی‌های ملی و فراملی را باهم داشته باشد چشم‌انداز وسیع‌تری را در برمی‌گیرد. تأثیر ادبیات جهان بر ادبیات فارسی از دوران مشروطه آغاز شد. پیش از نیما یوشیج هم شاعرانی همچون تقی رفعت، ابوالقاسم لاهوتی، شمس کسمایی، جعفر خامنه‌ای بودند که سعی در نو کردن قالب شعر فارسی داشتند، اما تلاش‌های آن‌ها در سطح باقی ماند و چندان به‌جایی نرسید. نیما یوشیج ولی توانست با عملکرد پخته‌تر و وسعت شناخت از ادبیات غرب و ادبیات فارسی کاری را انجام دهند که دیگران نتوانسته بودند به ثمر برسانند. موسی اکرمی

در مقاله‌ای به این نکته اشاره کرده است. (مجدالدین ۱۳۷۵: ۴۱)

۱/۱ پرسش‌های پژوهش

این مقاله در راستای پاسخ به پرسش‌های زیر است:

۱. ضرورت توجه به مسأله‌ی جهانی‌شدن در ادبیات چیست؟
۲. جهانی‌شدن استعماری با شرقی/غربی شدن چه تفاوتی دارد؟
۳. بومی/جهانی‌شدن چیست و نظر نیما یوشیج در این باره چه می‌باشد؟
۴. ویژگی‌هایی که باعث می‌شود اثری بومی/جهانی محسوب شود چیست؟
۵. چرا شعر مانلی نیما یک شعر بومی/جهانی است؟

۲ مبانی نظری

علی تسلیمی در کتاب پیام هدایت با بهره‌گیری از مفاهیم موجود از جهانی‌شدن و دریافتی که از این موضوع در آثار هدایت داشته است شمایی نو از این مفهوم ارائه داده است و از آن به‌عنوان شرقی/غربی‌شدن تعبیر نموده است. (ن. ک تسلیمی ۱۳۹۳) شرقی‌غربی‌شدن با شرق‌شناسی و غرب‌شناسی و دید غرب‌گرایانه از جهانی‌شدن تفاوت دارد. غربی‌ها به آداب و رسوم مردم شرق علاقه‌مندی نشان می‌دهند، درست مثل باستان‌شناسی که ابزارآلات عتیقه را بررسی می‌کند، یا مردم‌شناسی که فرهنگ مردم قبیله‌ای بدوی در آفریقا را مطالعه می‌کند. این نوع پژوهش و بررسی همیشه از موضع برتر است. این مسئله در نقد پسااستعماری وجود دارد. منتقدان پسااستعماری، پژوهش‌های شرق‌شناسان غربی را نقد می‌کنند و این برترانگاری را نمی‌پذیرند. جهانی‌شدن در نظر ما جدا از مفاهیم استعماری و سودجویی‌های دولت‌های قدرتمند و شرکت‌های فرا ملی‌ای است که با اهداف بهره‌گیری‌های اقتصادی انسان‌ها و ملت‌های

احترام به حقوق کودک و دوست داشتن حیوانات و احترام به تفاوت فرهنگ‌ها.

۵. توجه به عناصر مدرن و پست‌مدرن (قطعیت‌ها و سپس نسبیت‌ها)

نیما یوشیج در بهره‌گیری از تجارب ادبی نسبت به ادبیات فارسی یا غیر آن تعصب نمی‌ورزد و سعی می‌کند که از هر تجربه‌ای آنچه به نظرش انسانی و جهانی است برگزیند. «برای من ایران و غیر ایرانی وجود ندارد. تاریخ و گذشته هر ملتی که درست باشد در نظرم دلکش است. در قلب من یادگارهایی است که به دیگران مربوط می‌شود، ولی شبیه به یادگارهای خود من است...» (یوشیج ۱۳۵۷: ۱۱۶)

ما در این مقاله تلاش داریم یکی از شعرهای نیما یوشیج (مانلی) را از منظر بومی/جهانی‌شدن بررسی و تحلیل کنیم. این شعر را انتخاب نمودیم چراکه از جمله شعرهای اوست که با حفظ ویژگی‌های بومی و بهره‌برداری از افسانه‌ای عامیانه در یک فضای اقلیمی خاص، از ادبیات جهان هم به‌گونه‌ای مطلوب بهره‌برده است و دارای ظرفیت‌های جهانی نیز هست. ما در این پژوهش پس از مطالعه‌ی دقیق اشعار نیما و به‌ویژه شعر مانلی و همچنین آشنایی با مباحث جهانی‌شدن به‌ویژه، تأثیرات آن در ادبیات و پیگیری این جریان در تاریخ ادبیات ایران سعی در دادن چشم‌اندازی درست و منطقی از این موضوع و توصیف و تحلیل شعر نیما با این رویکرد داشته‌ایم.

۳ پیشینه‌ی تحقیق

کتبی که در مبحث جهانی‌شدن نوشته‌شده است بسیار زیاد است، اما عمدتاً به مباحث جهانی‌شدن سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی توجه کرده‌اند و کمتر به بحث تأثیر جهانی‌شدن بر ادبیات پرداخته‌اند. یا اینکه این پدیده را مطلقاً استعماری دانسته‌اند و از دیدگاه پسااستعماری ادبیات مدرن و معاصر را مطالعه کرده‌اند. ترجمه‌ای از کتاب جمهوری جهانی ادبیات اثر نویسنده‌ی فرانسوی

ضعیف، خواستار ارتباط با ایشان از موضع برترند. این تعریف از جهانی‌شدن، این‌گونه فرایندها را نقد می‌کند و معتقد است باید شرایط برای بهبود زندگی تمام انسان‌ها و ملل با روابط خیرخواهانه بین آن‌ها و رسیدن به یک فهم مشترک از پدیدارها تسهیل شود. طبق این نظریه باید با احترام به بومی‌ها و اساطیر شرق و ترکیب درست آن‌ها با مدرنیته و جنبه‌های پیشرفته‌ی غرب از آن‌ها بهره‌برد. به‌طور کل معمولاً مفهوم جهانی‌شدن هم‌عرض با تجدد و پیشرفت بشر قرار می‌گیرد.

جهانی‌شدن در ادبیات مغایر با بومی بودن و کاربرد ادبیات عامیانه نیست. نویسنده‌ای که صرفاً به قدرت منتقل‌شدن اثرش از راه ترجمه فکر کند به بخش هنری اثر خود که در عرصه‌ی زبان نمود پیدا می‌کند بی‌توجه می‌گردد. همچنین نویسنده‌ای که فضای فرهنگی محل زیست خود و بومی‌هایش را نشناسد و از آن‌ها بهره‌نبرد، نمی‌تواند اثری تأثیرگذار در قلمرو ادبیات خود و حتی ادبیات جهان ارائه کند.

در مجموع وجود مؤلفه‌هایی در آثار شاعران یا نویسندگان می‌تواند نشان از فرآیند جهانی‌شدن در آثار ایشان باشد که در آثار نویسندگان سایر مللی که در مسیر این قافله قرار گرفته‌اند نیز دیده می‌شود:

۱. پرداختن به زبان زنده، گفتاری و توجّه به ادبیات عامیانه و بومی و تلفیق و ترکیب بومی‌ها با ساخت‌های جهانی.

۲. تأثیرپذیری از مفاهیم و گفتمان‌های مطرح در دنیا.

۳. استفاده از تکنیک‌های ادبی‌ای که نویسندگان جهان مرکز به‌کاربرده‌اند.

۴. بیان مفاهیم و دغدغه‌هایی که در جهان کنونی ذاتی و بشری تلقی می‌شوند و فرهنگ و ادبیات جهانی آن‌ها را می‌پذیرد: اموری مانند غرایز بشری، پرهیز از ظلم به نوع بشر، زشتی جنگ،

دریافت داشته‌ایم. همچنین کتاب‌ها و مقالات متعددی در باب مدرنیته و پست‌مدرنیته در ادبیات فارسی نوشته شده است، اما هیچ‌کدام آن‌ها بحث جهانی‌شدن را به‌طور اخص پیش نمی‌کشند. همچنین در هیچ‌کدام این آثار بحث بومی و جهانی‌شدن را مطرح ننموده‌اند درحالی‌که چنین رویکردی می‌تواند بسیار کاربردی و راهگشا باشد.

۴-۴ روش تحقیق

در این پژوهش از روش تحقیق کتابخانه‌ای و بررسی اشعار نیما یوشیج و به ویژه شعر مانلی بهره برده شده است.

در این پژوهش با رویکرد توصیفی/تحلیلی با در نظر داشتن نظریات مربوط به جهانی‌شدن و از منظر شرقی/ غربی شدن آثار بررسی شده است.

۵ یافته‌ها و بحث

۵/۱ نیما یوشیج

از خیلی وقت پیش از ظهور نیما یوشیج ادبیات فارسی در معرض تأثیر و تأثر از دنیا قرارگرفته بود، اما نیما ازجمله‌ی اولین کسانی است که به‌طورجدی بحث دنیایی‌شدن را مطرح کرد و در نظریاتش که به‌طور پراکنده در قالب نامه‌ها و مقالاتی نوشته است یا در کتاب ارزش احساسات به این مطلب توجه داشته است. به نظر نیما، ادبیات و شعر خوب ادبیاتی است که قابلیت دنیایی‌شدن را داشته باشد. ضمن اینکه از همین زندگی پیرامون شاعر و طبیعت اطراف او نشاءت می‌گیرد، نگاه به جهان داشته باشد. (یوشیج ۱۳۵۷: ۱۱۶)

به همین دلیل به قول بهروز ثروتیان نیما را می‌توان هنرمندی انسان‌دوست دانست. (ثروتیان ۱۳۷۵: ۱۵۱) پیش از نیما هم بودند کسانی که سعی داشتند اثری جهانی را عرضه کنند و قالب‌های کلاسیک فارسی را نادیده بگیرند. اما اینکه چرا هیچ‌یک از آن حرکت‌ها به قوت کار نیما نبود و نتوانست جایگاهی در ادبیات فارسی پیدا کند دلیلش شتاب‌زدگی و عدم توجه به فرهنگ و زبان

کازانوا شده است که برای اولین بار در سال ۹۲ به چاپ رسیده و اثر ارزشمندی است و تا حدی هم در آن به اهمیت توجه به فرهنگ‌های ادبی متفاوت که می‌توانند سرمایه‌های ادبی‌شان را جهانی کنند، توجه شده است. علی‌تسلیمی در کتاب پیام هدایت (سال نشر ۱۳۹۳) با طرح مبحث شرقی/غربی‌شدن منظر جدیدی به جهانی‌شدن در ادبیات دارد و نشان می‌دهد که می‌توان دارایی‌های بومی خود را داشت و درعین‌حال ادبیاتی جهانی عرضه کرد؛ کاری که صادق هدایت در بوف کور انجام داده است. نیما یوشیج در "حرف‌های همسایه" که نامه‌های پراکنده‌ی اوست (چاپ نخست در سال ۱۳۵۱) و در "ارزش احساسات" که مقاله‌ی بلندی بود و اولین بار در سال ۱۳۱۹ در مجله‌ی موسیقی چاپ شد، با طرح نظریات خود و اهمیت دادن به امر دنیایی‌شدن جزو نخستین کسان است که به جهانی‌شدن ادبیات توجه کرده است؛ و در اشعارش ردّ پای این تأثیرپذیری‌ها دیده می‌شود. علی‌محمدی در مقاله‌ی "قابلیت‌های زبان فارسی و موانع جهانی‌شدن آن" (۱۳۹۲)، یک بحث زبان‌شناسانه را ارائه می‌دهد که می‌تواند تا حدی به کار بیاید، اما به حوزه‌ی ادبیات وارد نشده است و در مورد تأثیرات و تأثرات این پدیده بر آثار ادبی بحثی ننموده است. آسیه قوامی اما در مقاله‌ای به نام "عوامل مؤثر بر جهانی‌شدن شعر و ادب فارسی" (۱۳۹۲) به عوامل بیرونی مؤثر بر آثار از قبیل؛ تأثیر انقلاب مشروطه، مجاهدت‌های روشنفکران داخلی و خارجی، تبادل فرهنگی و ... پرداخته است، اما تحلیلی بر خود آثار نداشته و این تأثیرات را در آن‌ها نشان نداده است. حسین پاینده هم در مقاله‌ای با عنوان "ملاحظات درباره‌ی چشم‌انداز جهانی‌شدن ادبیات معاصر ایران" (۱۳۸۵) موقعیت ادبیات فارسی را در جهان بررسی کرده است. این مقاله نیز از بیرون و آسیب‌شناسانه دلایل جهانی‌شدن ادبیات فارسی را بررسی نموده است. ما در پژوهش حاضر به کنکاش در خود اثر پرداخته‌ایم و ویژگی‌های اثرپذیر آن و خصوصیتی که قابلیت اثرگذاری در قلمرو جهانی را دارند از دل خود اثر و گفتمان نویسنده‌اش

و خانه‌اش می‌رود می‌بیند که همه‌چیز عوض شده و سالیان سال گذشته و همه‌ی کسانش از دنیا رفته‌اند و کسی او را نمی‌شناسد؛ و بعد درحالی‌که بر درختی تکیه داده در صندوقچه را می‌گشاید و به محض این کار پیر و فرتوت می‌شود و خود نیز از دنیا می‌رود. (رک پیگوت ۱۳۷۳) داستان اوراشیما طرح بسیار ساده‌ای دارد و صرفاً افسانه‌ای محلی و عامیانه است که باز هم نمونه‌های آن در تمام دنیا و حتی در افسانه‌های بومی ایرانی وجود دارد. اما نیما به این داستان آشنا جنبه‌ای دیگر می‌دهد و آن را از آن خویش می‌سازد و گستره‌ی تأویل به آن می‌بخشد؛ و به قول خودش به آن گوشت و پوست می‌دهد.

مانلی داستان مرد ماهیگیری است که مانند سایر اهالی روستا به سختی و تنگ‌دستی روزگار می‌گذراند و مجبور است برای امرار معاش خود و خانواده‌اش حتی در هوای طوفانی دریا دل به دریا بزند برای کسب روزی. او در یک شب به دریا می‌رود و تا دورها می‌رود، اما موفق به ماهی گرفتن نمی‌شود. دریا طوفانی شده و او هنوز مشغول راندن در دریاست. ناگهان پری پیکری افسانه‌ای از دریا بر او ظاهر می‌شود و مانلی را به ماندن در نزد خود دعوت می‌کند. او مرد ماهیگیر را انسانی شریف و بی‌همتا می‌داند که لایق زندگی بهتری است. اما مرد خود را شایسته‌ی پری دریایی نمی‌بیند و نگران خانه و خانواده خود است. گفت و گوهای زیادی بین مانلی و پری شکل می‌گیرد و مرد ماهیگیر دلباخته‌ی پری می‌شود. سرانجام اما او به ساحل برمی‌گردد در حالی که همه چیز رنگ و بوی دیگری برایش یافته و دلتنگ دریا و پری دریاست و خود را غریب و درک نشده می‌بیند.

مانلی یک روایت سمبولیستی است که می‌توان از آن برداشت‌های متعدد داشت. نیما به گونه‌ای داستان مانلی را در این شعر شرح داده که مانلی قهرمان انسان‌هایی باشد که در روزگار خود دیگری تلقی می‌شوند. انسان‌هایی که همواره در دنیا احساس غربت می‌کنند و کسی آن‌ها را در دنیای

زیست شده بود. آن‌ها تحت تأثیر نظریات غربی اشعاری را می‌سرودند، اما هنوز در ادبیات فارسی تمهیدات کافی و بستر مناسب برای این‌گونه اشعار وجود نداشت. نیما یوشیج هوشمندانه متوجه این امر شد. او هیچ‌گاه تنها در سیمت تقلیدگری از شاعران غربی قرار نگرفت و عمیقاً به فضای بومی و فرهنگی و ادبیات عامیانه و ویژگی‌های زبان خود متوجه بود و همین امر سبب شد که به‌درستی در مقام طلایه‌دار شعر نوی فارسی قرار بگیرد.

ما در اینجا به بررسی شعر مانلی نیما یوشیج از منظر جهانی‌شدن (تأثیرپذیری از جهان در عین داشتن ویژگی‌های بومی و زیست هنری در زبان) می‌پردازیم.

۵٫۲ مانلی

نیما خود اذعان داشت که نظیر داستان مانلی پیش از او هم وجود داشته است، اما به قول خودش او به آن گوشت و پوست داده است. نیما در مقدمه‌ی مانلی متذکر شده است که وی مانلی را دو سه سال پیش از ترجمه‌ی افسانه‌ی اوراشیمای ژاپنی توسط صادق هدایت سروده بود که نیما از او به‌عنوان برومندترین کس در بین دوستانش یاد می‌کند.

«نظیر به شالوده‌ی این داستان، با تفاوت‌هایی در ادبیات دنیادیده می‌شود. من اول کسی نیستم که از پری پیکر دریایی حرف می‌زنم. مثل این‌که هیچ‌کس اول کسی نیست که اسم از عنقا و هما می‌برد. جز این‌که من خواسته‌ام به خیال خودم گوشت و پوست به آن داده باشم. این داستان را من پیش از سال ۱۳۲۴ کم‌وبیش روبه‌راه کرده بودم. درست دو سه سالی پیش از ترجمه‌ی اوراشیمای یکی از دوستان من. او این داستان را از هر حیث می‌پسندید. من میل داشتم داستان به نام او باشد.» (یوشیج ۱۳۸۳: ۵۲۰)

اوراشیما داستان مردی است که دختر دریا به او دل می‌بازد و با اصرار شبی را با او می‌گذراند و به یادگار صندوقچه‌ای از صدف به او می‌دهد و تأکید می‌کند که در آن را باز نکند. اوراشیما وقتی به روستا

او می‌شود و به دلایل آداب روستایی از او جدا می‌شود. (همان: ۱۱۵) این شباهت‌ها را می‌توان به گونه‌ی آرکی‌تایپی بررسی نمود.

«در باورهای یونگ چه بسا این الهامات همان است که در ناخودآگاه وجود داشته و اکنون به خودآگاه بدل شده است. این سخن افزون بر آنکه یادآور نظریه‌ی مثل و تذکر افلاطونی است، بر آن است که کارکرد ناخودآگاه را در روان آدمی نشان دهد. ناخودآگاه فردی جایگاه واپس‌زنی‌های جنسی شخصی است اما یونگ فراتر می‌رود... یونگ بر این باور است که ناخودآگاه جمعی دربردارنده‌ی کهن‌الگوهاست. او در این باره، جهانی می‌اندیشد...» (تسلیمی ۱۳۸۸: ۱۲۸)

بنابراین می‌توان این‌گونه پنداشت که اصل این داستان به گونه‌ی کهن‌الگویی به ذهن نیما متبادر شده باشد.

۵٫۳ مانلی؛ دریچه‌ای به جهانی شدن

حال در ادامه به بررسی مؤلفه‌های جهانی شدن در شعر مانلی نیما یوشیج می‌پردازیم.

۵٫۳٫۱ پرداختن به زبان گفتاری و توجه به

ادبیات عامیانه و بومی در مقابل

سنت‌های پیشین ادبیات ملی

استفاده از عناصر بومی و جهانی شدن، مفاهیم متناقضی نیستند. بلکه گاه تحت تأثیر جهانی شدن و در تقابل با آن بومی‌گرایی شدت می‌گیرد؛ و گاه نیز استفاده از عناصر بومی به منزله‌ی تقابل با گفتمان‌ها و ساختارهای عرضه‌شده در جهان نیست. در برداشتی هم که ما از جهانی شدن به منزله‌ی شرقی/ غربی شدن و نه غربی و نه شرقی شدن داریم؛ لزوم توجه به تفاوت‌ها و هویت‌های فرهنگی و ادبی برای هم‌عرضی بیشتر ادبیات‌های گوناگون باهم و نقش داشتن در بالا بردن سرمایه‌های ادبیات جهان حتمی است.

واقعی درک نمی‌کند بنابراین به رویا و پری پناه می‌برند.

این شعر در زمره‌ی شعرهای روایی قرار می‌گیرد. نیما در نظریات خود بر عنصر روایت خیلی تأکید داشته است. روایت به شعر شکل و ساختاری منسجم می‌دهد که مورد نظر نیما بوده است. در مجموع توجه به وصف و روایت در نظریه‌ی نیما پررنگ است. روایت سمبولیستی مانلی حاوی اندیشه‌های متعهدانه نیماست. روایت شعر مانلی با ورود قهرمان به صحنه‌ی روایت آغاز می‌شود. شخصیت‌های حاضر در روایت مانلی، دریای طوفانی، پری دریایی و خروس هستند. بعد از عزیمت مانلی به سمت دریا و غیبت او از خانه برای کسب روزی ماجرا آغاز می‌شود. دریای طوفانی در واقع اینجا در حکم ضد قهرمان است که در این ماجرا ایجاد ترس می‌کند. قهرمان یعنی مانلی در مقابل او ایستگی می‌کند و کوتاه نمی‌آید. پری پیکر دریا در حکم میانجی و یاریگر رخ می‌نماید و البته گاهی هم خود دسیسه‌گر است و قصد اغوای ماهیگیر را دارد. بعد از کش مکش‌های مانلی به پری دل می‌بازد. او پس از بازگشت به ساحل با اکراه و با حس غریبگی در حالی که خروس راه خانه را به او نشان می‌دهد برمی‌گردد، اما این خانه دیگر جایی نیست که به آن احساس تعلق کند. پایان روایت با توجه به شعر بودن آن تا حدی مبهم است و همین ابهام دست‌آویز حدس زدن‌های گوناگون است.

شعر مانلی از شعرهای پراهمیت نیماست. منوچهر آتشی در کتاب نیما را باز هم بخوانیم معتقد است که برخی شعرهای نیما آن‌چنان مهم‌اند که قطعاً باید به صورت کتابی جداگانه مورد نقد و بررسی قرار بگیرند و مانلی را بعد از سیریویلی به عنوان شعری نام می‌برد که ابعاد زیباشناختی کم‌نظیری دارد. (آتشی ۱۳۸۲: ۱۱۳) آتشی همچنین در همین کتاب اشاره می‌کند که تقریباً عین این داستان افسانه‌ای در جنوب ایران وجود دارد که به فایز دشتستانی، شاعر معروف بومی نسبتش می‌دهند. با این تفاوت که پری افسانه‌ی فایز در بیابان عاشق

افسانه‌گردانی کردن برخلاف آوردن افسانه‌ها به شکل خام و باورمندانه است. (تسلیمی ۱۳۹۷: ۲۴) در مجموع در شعر مانلی بیشتر همان‌طور که ذکر شد از واژگان بومی یا عامیانه استفاده نموده است، اما کمتر ساخت عامیانه را وارد زبانش کرده است غیر از کاربرد چند جمله‌ی مصطلح عامیانه از قبیل عقل از سر پریدن (داده است عقل از سر - ص ۵۲۶)، جا بردن در چیزی (در چنین معرکه‌ی هول که جا بردم از تنگی روزی در آن - ۵۳۲)، بی غل و غش بودن (آن‌که راه دگران بشناسد، / دل بی غل و غش آگاهی ست. - ۵۳۴) و ...

کازانوا به این مسئله‌ی مهم توجه نموده است که یکی از روش‌هایی که در ادبیات ملل مختلف برای غنی‌تر شدن و حرکت داشتن انجام می‌دهند بهره‌مندی از ظرفیت‌های زبان عامیانه است. (کازانوا ۱۳۹۳: ۶۰) رویکرد به زبان عامیانه و بهره‌برداری درست از این زبان می‌تواند انقلابی را در یک ادبیات ایجاد کند و به آن ویژگی امروزی‌تر و سپس جهانی‌تری ببخشد. هردر معتقد است که آلمان از همین طریق توانست بر عقب‌ماندگی خود غلبه کند و بالأخره به رقابت ادبی بین‌المللی بپیوندد. (همان: ۹۵)

۵٫۳٫۲ تأثیرپذیری از مفاهیم و گفتمان‌های

مطرح در دنیا

باختین معتقد است که متن‌ها تنها در صورتی که محل تلاقی زبان افراد یا گروهی باشند، معنادار می‌شوند که در درون زمینه‌ی اجتماعی خاصی بر هم کنش دارند. اگر این مطلب را بسط بدهیم همه‌ی متون حاصل نگرش افرادی بر متن‌های پیشین‌اند. حالا چه این نگرش مثبت باشد یا در مخالفت با متون پیشین. بنابراین، در هر متنی آواهای متون دیگر به گوش می‌رسد. « متن‌ها در واقع، در برخوردی مستمر و بدون توقف با یکدیگر، به نوعی گفتگوی ایدئولوژی‌ها، تفکرات و دریافت‌ها به شمار می‌آیند. » (صیادکوه ۱۳۹۲: ۱۲۰) نظریه‌ی بینامتنیت هم بر همین اساس استوار است. بر

«بومی‌گرایی به معنای ناآگاهی از تجدد نیست، برعکس باید آن را یک پدیده‌ی مدرن دانست، زیرا کلام موجز آن یعنی خودت باش، که آدمی را به اصالت توجه می‌دهد؛ خودساخته‌ی عصر مدرن است...» (صدیقی ۱۳۸۸: ۹۸) نیما در مانلی با کاربرد واژگان متعلق به منطقه‌ی شمال ایران و به عبارتی، واژگان دریایی اصالت سبک این اثر را می‌سازد. دریا، ماهیگیر و متعلقات این‌ها در همه جای منظومه به چشم می‌خورند. بعضی واژگان عامیانه برای خیلی از خوانندگان ناآشناست. واژگانی مثل سفیدک، کپور، اسلک و چکاو (که نوعی ماهی هستند)، شخمه‌ی موج، ایجه (یا ایچه = نوعی پارچه‌ی راه‌راه و ابریشمی)، شماله (مشعل)، نیار (پناهگاه چوبی) و ... اما نیما در این شعر و اشعار دیگر به عمد از این واژگان بومی استفاده می‌کند تا از سنت ادبی پیشین که فقط یک سری واژگان را که ادبی تلقی می‌شدند، شایسته‌ی ورود به شعر می‌دانست فاصله بگیرد و شعر خود را به عینیت نزدیک کند. همچنین نیما از کاربرد واژگان عامیانه مطابق با فضای کار و شخصیت اثر و یا ترکیب‌سازی با این کلمات ابایی ندارد و آن را توصیه می‌کند اما درعین حال معتقد است که یک اثر ادبی از نظر کاربرد زبان نباید عوامانه باشد و زبان آن دست پایین باشد گرچه که می‌توان از کلمات عامیانه به فراخور استفاده کرد. (یوشیچ ۱۳۵۷: ۷۳)

نیما در دو حوزه از زبان عامیانه بهره برده است هم در استفاده از واژگان و هم ساخت از ظرفیت‌های زبان عامیانه استفاده کرده است؛ اما نیما از زبان عامیانه، عین شکل عامیانه‌اش را استفاده نمی‌کند به خصوص عین ساختار عامه را به کار نمی‌برد و آن را مطابق با زبان ادبی خود می‌کند. تسلیمی در این خصوص بیان نموده که: استفاده از طبیعت و فرهنگ بومی از جمله افسانه‌های محلی می‌تواند با طرز کاری جهانی و مفاهیم جهانی باشد و ابعاد دنیایی پیدا کند. برای مثال نیما از واژگان محلی مثل کوه‌های وزنا و ازاکو نام می‌برد، اما بهره‌ای دیگر از آن‌ها می‌برد. بهره بردن از افسانه‌ها و اسطوره‌ها و

درنهایت، ملازمه با علایق اجتماعی - تاریخی گذر کرد.» (ساوجی ۱۳۸۸: ۱۷۴)

وبر، جامعه‌شناس آلمانی نوسازی و تجدد را عواملی بسیار مؤثر در فرایند جهانی‌شدن می‌دانست و معتقد بود که این تأثیر در درجه‌ی نخست به واسطه‌ی گسترش عقلانیت امکان‌پذیر است. (گل‌محمدی، احمد ۱۳۸۳: ۳۴-۳۳) شاید در سطح شعر مانلی نتوانیم نشانه‌ی عقل‌مدارانه روشنی پیدا کنیم، اما گذار از جهان سنت‌ها، بیزاری از بلاهت و نادانی برخی آدم‌ها، نگاه زمینی و انسانی به عشق، توجه به فردیت و انسانیت نشان از عقل مدرن دارد.

مانلی معتقد است که هیچ کس به جز کار خودش نمی‌تواند نجاتش دهد. او برخلاف گذشتگان که توکل بر نیروی غیبی می‌کردند بر خود تکیه می‌کند و خود را تنها می‌بیند: (من به راه خود باید بروم/ کس نه تیمار مرا خواهد داشت/ در پر از کشمکش این زندگی حادثه‌بار، / (گرچه گویند نه) هر کس تنه‌است/ آن که می‌دارد تیمار مرا کار من است....)

ب) عینیت: «گروهی از نویسندگان، عینیت را به مفهوم بی‌طرفی می‌گیرند، یعنی شناخت عین (مورد شناسایی) بدون هیچ‌گونه دخالتی از جانب ذهن (شناسنده) یا دست‌کم کوشش برای دستیابی به چنین شناختی. از این رو، عینیت نزد آنان به معنای عدم پایبندی و عدم موضع‌گیری خاص در برابر قضیه یا قضایایی خاص و در نتیجه خودداری از چپاندن ارزش‌های ذهن در عین یا موضوع مورد بررسی، پژوهش یا تأمل است. بدین ترتیب، عینیت یا برخورد علمی نزد اینان به معنای نوعی نیست‌انگاری ارزشی یا علم باوری است.» (حمد ۱۳۸۳: ۱۱۰-۱۱۱)

عینیت از مفاهیم مهم در فلسفه‌ی کانت است که بر شاعران و اندیشمندان مدرن فارسی از جمله نیما تأثیرگذار بوده است. نیما در یکی از نامه‌هایش می‌گوید: «سعی کنید همان طور که می‌بینید، بنویسید و سعی کنید شعر شما نشانی واضح تر از

اساس این نظریه، هیچ متنی بدون پیش متن نیست و تمام گرایش‌های بینامتنیت و ترامتنیت بر همین اصل قرار دارند. گفته‌ها و قول‌ها دارای رابطه‌ای شبکه‌ای هستند و موجب زایش متن‌های نو در عین حضور متن‌های پیشین می‌شوند. (آذر ۱۳۹۵: ۱۶-۱۷)

نیما یوشیج تحت تأثیر اندیشه‌ها و مفاهیم جدید دنیای غرب و به ویژه مفاهیم مدرن قرار داشته است و ما در شعر مانلی هم ردّ این تأثیرپذیری را می‌بینیم. در جایی از شعر می‌بینیم که نیما جامه‌ی کهنه‌ی خود را می‌کند و آن را به پری دریایی هدیه می‌دهد. هدیه کردن لباس به پری دریایی نشان‌دهنده‌ی شیوه‌ی نظر و جهان‌بینی نیما در این شعر است. لباس نماد اشکال قدیمی است. کلمات فارسی مثل رخت و لباس قدیمی هستند که نیما آن را از تن می‌کند و شیوه‌ی نو در پیش می‌گیرد؛ و به‌طور کل، طرز فکر و اندیشه‌ی سنتی را با اندیشه‌ی جدید معاوضه می‌کند. داشتن اندیشه‌ی نو شدن و نوجویی لازم و ملزوم مدرن شدن و داشتن دید جهانی است.

خلاصه‌ی دیدگاه نیما در این شعر و بسیاری دیگر از شعرهای او همین است. او در این شعر در کالبد مانلی قهرمان جهان نو است که از دل سنت‌ها و بومی‌ها برآمده. او می‌خواهد در وضعیت خود و دیگران تغییر ایجاد کند و تاریخ را به حرکت وادارد.

الف) عقل‌مداری: خردگرایی‌ای که در شعر نیما و اندیشه‌ی نیما می‌بینیم با عقل سنتی شرقی متفاوت است. این خرد همراه با شک است. «خردگرایی مدرن به معنی تکیه‌ی انسان نو بر معیار عقل سنجش‌گر خودبنیاد خویش در شیوه‌ی نگرش به جهان است. انسان مدرن از این طریق از بند جزم‌ها، بت‌های ذهنی و مراجع اقتدارات کهن رهایی یافت و به‌جای اجبار به تقلید متعبدانه از سنت، توانایی و اختیار نقادی همه‌ی امور و تفحص در پدیده‌ها را به دست آورد. تکوین خردگرایی مدرن از منحنی تحوّل پر فرازونشیب، یعنی از بساطت به پیچیدگی و از مطلقیت و یک‌سویگی به نسبیت و چند سوییگی و

روستا مردی است که از یکنواختی و رنج زندگی روزمره‌اش به تنگ آمده. در جهانی که به قول او به خون‌دل خود باید زیست. او در دل دوست دارد که این روند تغییر کند و پری دریایی درواقع تجلی آرزوی اوست و عشقش عامل تحول در دنیای مانلی است. او همه‌چیز زندگی مانلی را عوض می‌کند و نگاه او را به زندگی از سطح به عمق می‌رساند. البته این خواستن تغییر و تمایل به نو شدن در خود مانلی وجود داشته است.

(ت) فردیت و انسان‌مداری: انسان در جهان سنتی خودش را جزء کوچکی از هستی و تحت تأثیر نیروهای ماورای طبیعی می‌بیند، ولی انسان در دنیای مدرن مبدل به "سوژه" می‌شود و خود فاعل مایشاء و مرکز امور قرار می‌گیرد.

«مانلی، شخصیت اصلی داستان، از فردیت زیادی برخوردار است. در قیاس با سریویلی، مانلی انسان معمولی و طبیعی‌تری است. اشاره به درگیری‌های درونی او در برخورد با پری دریایی، او را به سمت بدل شدن به انسان معمولی قرار گرفته در موقعیتی واقعی سوق می‌دهد. در این میان، رفتارهای کنش‌گرانه‌ی مانلی نیز او را به سوی فردیت بیشتر پیش می‌برد.» (تشکری و رحمانی ۱۳۹۲: ۷۶)

(ج) توجه به اجتماع و سیاست: نیما همواره دغدغه‌های اجتماعی داشته و نسبت به سیاست‌های حاکم بر کشورش بی‌تفاوت نبوده است. تا قبل از دوران مشروطه مردم رأی و نظری درباره‌ی این امور نداشتند و اگر حرفی هم زده می‌شد با دانش و آگاهی نسبت به امور سیاسی و اجتماعی نبود. نیما یوشیج اما با اندیشه‌های غربی آشنا شده بود و مفاهیمی مثل برابری، آزادی، ظلم‌ستیزی، دموکراسی و ... را می‌دانست و بیان می‌کرد. او معتقد بود که شعر باید با مسائل اجتماعی روزگار و زندگی مردم ارتباط داشته باشد. (یوشیج ۱۳۶۸: ۸۹-۹۰)

در شعر مانلی هم می‌بینیم که او از وضعیت مردم از فقر و جهالتی که دچارش هستند؛ از ظلم

شما بدهد. وقتی که شما مثل قدما می‌بینید و برخلاف آنچه در خارج قرار دارد، می‌آفرینید و آفرینش شما زندگی و طبیعت را فراموش کرده است، با کلمات همان قدما و طرز کار آن‌ها باید شعر بسرائید. اما اگر از پی کار تازه و کلمات تازه‌اید لحظه‌ای در خود عمیق شده فکر کنید آیا چطور دیده‌اید؟» (نیما یوشیج، ۱۳۸۶: ۸۶)

گرچه که نیما در مجموع در شعر مانلی بی‌طرف نیست، اما سعی می‌کند که با وجود کلیت ذهنی این شعر تصاویرش عینی باشد و از بیرون به جزئیات بنگرد. او با کمک گرفتن از گفت‌وگو و داستان و بهره‌گیری از سمبول سعی می‌کند صدای خود را به‌عنوان شاعر کم کند تا آنچه شنیده می‌شود، خود شعر باشد. او در توصیف امواج خروشان دریا بر طبق تجربه دیداری‌ای که داشته سعی کرده توصیفی دقیق و عینی ارائه بدهد. « موج می‌خاست ز موج / از فرازی سوی زیر / از ره زیر به رو »

نیما خیلی تأکید کرده که هر چیزی در شعر باید طوری به نمایش بیاید که به شکل عینی در واقعیت وجود دارد. و در این شعر هم در توصیف صحنه‌های نمایشی این عینیت‌مداری دیده حائز توجه است. این نگاه برگرفته از اندیشه‌های پوزیتیویستی غرب و مدرنیت است که در تفکر نیما بی‌تأثیر نبوده است. آن‌جا که نیما ترجیح می‌دهد عاشق کسی باشد که رونده است (من به آن عاشقم که رونده‌ست...) به همین واقعیت‌گرایی و عینیت نظر دارد.

(پ) سنت‌گریزی و امروزی بودن: اصلی‌ترین و وجودی‌ترین خصوصیت هنر مدرن پیوند این هنر با زمان و زمانه است که آن را از هنر کلاسیک جدا می‌کند؛ و درواقع آنچه به مدرنیته معنا می‌دهد، نو بودن و فراروی از سنت است. (گیدنز، آنتونی ۱۳۸۴: ۳۰) نیما تحت تأثیر اندیشه‌های مدرن در جهان بر امروزی شدن شعر تأکید ویژه دارد.

مهم‌ترین و اولین کاری که نیما یوشیج انجام می‌دهد همین گریز از سنت‌های قالبی پیشین و تأکید بر زندگی جدید و امروزی بودن است. مانلی

اشاره شد روایت و استفاده از عناصر نمایشی فرم را تشکیل داده‌اند و زبان شعر هم که چیزی بین سنتی و جدید است در سراسر شعر یکدست است.

پ) آشنایی‌زدایی و هنجارگریزی: نیما یوشیج به تأثیر از فرمالیست‌های روسی و سمبلیست‌ها تلاش می‌کند که هنجارگریزی‌هایی هم در محتوا و هم در زبان داشته باشد.

«لیچ انواع هنجارگریزی را به هشت مقوله‌ی واژگانی، نحوی، نوشتاری، آوایی، معنایی، گویشی، سبکی و زمانی تقسیم کرده است... فرا هنجاری یا انحراف از زبان، اصطلاحی است که جفری لیچ زبان‌شناس انگلیسی آن را برای ترفندهایی به کاربرد که موجب برجستگی کلام شاعر می‌شوند و زبان شعر را از سطح زبان معیار فراتر می‌برند؛ همان چیزی که موکارفسکی آن را برجسته‌سازی می‌نامد.» (بهمنی مطلق: ۱۰۲)

نیما در حیطه‌ی زبان در حوزه‌ی واژه به ترکیب‌های ناآشنا یا کم‌کاربرد رو می‌کند و در حوزه‌ی نحو نیز آشنایزی دارد. بسیاری از مشکلات و ابهامات زبانی شعر او ناشی از همین هنجارگریزی‌هاست.

برخی هنجارگریزی‌های نیما در شعر مانلی از این قبیل‌اند:

۱. هنجارگریزی واژگانی؛ در همان شروع شعر ترکیب پاس چه نظر (به‌جای به چه دلیل، به چه عنوان) یا ترکیب فعلی سفر دادن (به معنی باعث سفر شدن، به سفر واداشتن) و همچنین غرابت استعمال ترکیب وصفی (دریای دیوانه) : «من نمی‌دانم پاس چه نظر، / می‌دهد قصه‌ی مردی بازم، / سوی دریایی دیوانه سفر.» (یوشیج ۱۳۸۳: ۵۲۲) جابه‌جایی صفت و موصوف: «از به‌هم‌ریخته ابری که به رویش روپوش» (همان)، به‌کارگیری اسم معنی به‌جای صفت: «مرد مسکین و رفیق شب‌هول» (همان)، افعال جعلی: «بست اندیشه‌ی غریدن و توفیدن آرام‌آرام» (همان : ۵۲۳) شواهدی

قدرتمندان و اختلاف طبقاتی ناراضی است و خود در جایگاه روشنفکری که از مردم و در سطح فکری‌ای بالاتر از عموم قرار دارد به بیان این معضلات می‌پردازد و سعی دارد آگاهی بدهد.

۵,۳,۳ استفاده از تکنیک‌های ادبی نو تحت تأثیر نظریه‌های سایر ملل

نیما به تکنیک کار خود بسیار توجه دارد. او به‌طور جدی سعی می‌کند موارد زیر را در اشعار خود پیاده کند.

الف) گرایش به نثر: نیما تلاش می‌کند که شعرش را به نثر نزدیک کند. خود در این‌باره گفته است: «تمام کوشش من این است که حالت طبیعی نثر را در شعر ایجاد کنم. در این صورت شعر از انقیاد با موسیقی مقید ما رها می‌شود.» (یوشیج ۱۳۵۷: ۸۵)

ب) توجه به فرم به‌جای قالب: نیما در اهمیت فرم در نامه‌های خود به همسایه، سخن گفته است. «بیخودترین موضوع‌ها را با فرم می‌توانید زیبا کنید، امتحان کرده‌اید و دیده‌اید، به‌عکس عالی‌ترین موضوع‌ها بی فرم، هیچ می‌شود. هر موضوع، فرم خاص خود را دارد. آن را با ذوق خود باید پیدا کنید.» (یوشیج ۱۳۵۷: ۵۴)

نیما برای فرم دادن به کار خود از مدل وصفی و روایت استفاده می‌کند. روایت در شعر نیما عامل فرم است. «عمده این است که طرز کار عوض شود و آن مدل وصفی و روایی را که در دنیای باشعور آدم‌هاست، به شعر بدهیم.» (یوشیج ۱۳۵۷: ۵۶-۵۷)

او قافیه را هم در خدمت فرم کار خود می‌گیرد و نه مانند قدما در قالب و به‌عنوان چهارچوب مصرع‌ها. (یوشیج ۱۳۵۷: ۶۳-۶۴)

فرم باعث می‌شود که کل کار یک انسجام درونی و بیرونی داشته باشد و محتوا و ظاهر شعر باهم هم‌خوانی داشته باشند. در شعر مانلی همان‌طور که

طولانی در شعرش از بار نمایشی آن کم می‌کند، اما همین ایجاد دیالوگ که در واقع در شعر مانلی دو گونه‌ی اندیشیدن است و گویا گفت‌وگوی خودآگاه مانلی و همه‌ی چیزهایی است که او را به تحمل قیدوبندهای دنیای سنتی گرفتار کرده‌اند با ناخودآگاه او که دیگر توان سرکوب امیال و آرزوهای دریابیش را ندارد و او را به طغیان وامی‌دارد است.

۵,۳,۴ بیان مفاهیم و دغدغه‌هایی که در جهان کنونی ذاتی و بشری تلقی می‌شوند

نیما بسیار تأکید به این دارد که شاعر باید بتواند خود را جای همه بگذارد تا بتواند حرف‌هایی را بزند که به کار همه بیاید. (یوشیچ ۱۳۵۷: ۱۳-۱۴) همان‌طور که قبلاً در همین مقاله به آن اشاره شد، نیما یوشیچ در اشعار خود از آرکی تایپ‌های جهانی بهره برده است. برخی از عناصر مفهومی مثل عشق و یا دغدغه‌ی جاودانه بودن و در نتیجه بالا بردن کیفیت زمان در مقابل ترس از کمیت محدود آن (مرگ) را هم می‌توان به‌عنوان مفاهیم کهن‌الگویی جهانی برشمرد که در شعر نیما وجود دارد. در این شعر می‌بینیم که مدت راز و نیاز و عشق‌ورزی مانلی و پری دریایی از نظر زمان واقعی تنها یک‌شب بوده است، اما آن زمان برای مانلی آن قدر ارزشمند و باکیفیت بوده که گویی سالیان سال با او بوده و دلش می‌خواهد باز هم به‌سوی او برگردد و برای همیشه در کنار او باشد؛ بنابراین انگار که کیفیت زمان برای او با زمان واقعی و تلخی گذار از آن برابر شده است. برخلاف نمونه‌ی ژاپنی این داستان (اوراشیما) که در آنجا زمان واقعی سالیان گذشته است، اما برای اوراشیما بسیار کوتاه سپری شده است. در شعر مانلی، نیما یوشیچ گویا همچون خیام تلاش دارد که کیمیت زمان را نشان دهد. «کیمیت زمان (quality of time) واژه‌ی تازه‌ای است که از جمع میان کمیت و کیفیت ساخته شده است.» (تسلیمی ۱۳۹۱: ۱۶)

از این دست در کل شعر وجود دارد که اشاره به همه‌ی آن‌ها در این مجال نمی‌گنجد.

۲. **هنجارگریزی‌های نحوی**؛ مانند حذف فعل بدون هیچ قرینه‌ای «و اندر امید که صیدیش به دام، / ناو می‌راند به دریا آرام.» (همان: ۵۲۲) گفت با خود: چه شبی! / با همه خنده‌ی مهتابش بر من تاریک» (همان: ۵۲۳)، تقدم فعل؛ «مانده‌ام من به تن و جانم اسیر / به که نزدیکی گیرم سوی رود، آبی آرام آرام» (همان: ۵۲۴-۵۲۵)، ضمیری متصل که در جایگاه نحوی آشنای خود واقع نشده‌اند، اضافه کردن میم شناسه به قید باز: «می‌دهد قصه‌ی مردی بازم، / سوی دریایی دیوانه سفر» (همان: ۵۲۲)، ضمیر مضاف‌الیه (ش) متصل به صفت مبهم شده است: «آنچه‌اش در دل بود، / از بر چشمش می‌کرد نمود.» (همان: ۵۲۶)

پرداختن به انواع آشنایی‌زدایی به‌جز هنجارگریزی‌های واژگانی و نحوی مانند هنجارگریزی گویشی، باستان‌گرایی، هنجارگریزی آوایی و به خصوص هنجارگریزی معنایی در شعر مانلی و تحلیل آن خود می‌تواند موضوع پژوهشی دیگر باشد.

ج) عنصر نمایشی: یکی از تکنیک‌هایی که نیما از آن تحت تأثیر سنت نمایشی غرب و همچنین تأثیرپذیری از نقالی‌های شرقی و تا حدی آثار فردوسی و نظامی بهره برده است شیوه‌ی گفت‌وگوست. مانلی گرچه که از منظر و زاویه‌ی دید سوم‌شخص شروع گردیده اما بیشتر آنچه شعر را پیش برده گفت‌وگوی مانلی و پری دریایی است و یا مونولوگ‌هایی که مانلی یا پری‌زاد با خویش دارند. او در میان گفت‌وگوها دخالت نمی‌کند و می‌گذارد که صحنه‌ها به طرز واقعی با مکالمه‌ی شخصیت‌ها شکل بگیرد.

نیما در ارزش احساسات شعر خود را نمایش می‌نامد که نشان از اهمیتی است که او به این مقوله می‌دهد. (یوشیچ ۱۳۶۸: ۸۱) هرچند که گاه توصیفات

آرکی‌تایپی در همه‌ی آدمیان وجود دارد. مانلی به خاطر سختی زندگی این امیال را سرکوب کرده است و سعی می‌کند آن‌ها را پس بزند، اما پری دریایی دوباره احساسات بشری او را بیدار می‌کند و به او شجاعتِ خواستن می‌دهد.

احساس تنهایی و غربت در بین مردم حتی آشنایان هم از جمله احساساتی است که بسیاری از آدمیان به خصوص آن‌ها که تفاوتی با مردم عادی که هنوز در سطح پایین‌تری از آگاهی قرار دارند احساس می‌کنند و کسی نمی‌تواند آن‌ها را درک کند. این هم از جمله مضامین آشنای شعر نیماست که جنبه‌ی جهان‌شمول دارد. «گرچه من مردم را با دلشان خواهم کردن همپا/ چه سخن باید با خلق به‌جان مُرده مرا؟» (همان: ۵۶۸)

۵،۳،۵ نیما و سمبولیسم

نیما یوشیج به روش سمبلیست‌های فرانسوی و تحت تأثیر آن‌ها در شعر فارسی شعری سمبولیک را می‌سراید. او به‌خصوص تحت تأثیر شاعران فرانسوی رمبو و بودلر قرار دارد و مانند آن‌ها سعی می‌کند که شعری بسراید که با استفاده از سمبل‌هایی که از نهاد بشری سر برمی‌آورند و هر کس به فراخور می‌تواند با آن‌ها ارتباط برقرار کند، جنبه‌ی دنیایی داشته باشد. همین‌طور که آقای علیزاده خیاط به آن اشاره داشته‌اند شباهت عجیب و نزدیکی بین مانلی نیما و دعوت به سفر بودلر وجود دارد و در هر دوی این اشعار دنیای آرمانی شاعران به تصویر کشیده شده است. (علیزاده خیاط ۱۳۹۱: ۱۰۲)

سمبل‌ها با توجه به ظرفیت ذهنی و استعداد مخاطب توان خلق معنادارند و می‌توانند به‌طور دائم معنی و مفهوم تازه را سبب شوند.

محمدجعفر یاحقی در مقاله‌ی نماد و خاستگاه آن در شعر نیما در تعریف سمبل یا نماد به نقل از یونگ گفته است:

«آنچه ما آن را نماد می‌نامیم یک اصطلاح است، یک نام یا نمایه‌ای که افزون بر معنای قراردادی و

بهره‌گیری از اسطوره‌ها در جهان مدرن هم به دلیل ماهیت مشترک اسطوره‌ها و تجارب بشری است؛ که البته نویسنده‌ی مدرن به‌جای تلقی و پذیرش صرف اسطوره‌ها به‌عنوان باورهای کهن بشری، از آن‌ها به‌منظور شکل دادن به ساختار آثار خود، افزودن لایه‌های معنایی و غنا بخشیدن به شخصیت‌ها و پیرنگ کار خود بهره می‌برد. (طاووسی ۱۳۹۰: ۱۰۳) کاری که نیما در مانلی می‌کند هم همین خصوصیت را دارد و با تأیید باورمندانه‌ی اساطیر و افسانه‌ها متفاوت است و در جهت بیان دغدغه‌ها و مفاهیم درونی و همگانی بشری است.

علی تسلیمی در رباعی‌های خیام و نظریه‌ی کیمیّت زمان بیان می‌دارد که نهاد همه‌ی مردم کیمیّت زمان را درک می‌کند. (تسلیمی ۱۳۹۱: ۱۶۸)

مسئله‌ی فقر و تهی‌دستی زحمتکشانِ فرودست یک معضل و مشکل جهانی است که در همه‌ی دنیا می‌تواند احساسات بشری را برانگیزد. مانلی نیما هم ماهیگیر فقیری است که برای به دست آوردن لقمه نانی با چه مشقّت‌هایی دست‌به‌گریبان است و مجبور است به دل دریا بزند تا روزی خود را از دریا به دست آورد. (ص ۵۲۴) بیان فقر و رنج مردم فرودست گرچه که بی‌شباهت به اندیشه‌های چپ نیست، ولی نیما خود بیان داشته که عضو هیچ حزب و دم‌دستگاه سیاسی‌ای نیست. (طاهباز ۱۳۸۰: ۵۰)

بنابراین او صرفاً یک درد و مشکل بشری را که بسیاری از مردم در دنیا به آن مبتلا هستند مطرح می‌کند. ضمن این‌که خوی و خصلت همین مردم را که به نیما حسادت می‌ورزند و به او نیش و کنایه می‌زنند نیز موردانتقاد قرار می‌دهد.

عشق از نظر نیما آن مفهوم قدسی و عرفانی را ندارد و با امیال و احساسات بشری آمیخته است. در اینجا هم می‌بینیم که پری دریایی سیما و بدن زنی زیبا را دارد. ایده آل‌ترین تصویر جنسی از زن را از منظر زیبایی‌شناسانه‌ی مانلی که مردی ساده و روستایی است به نمایش می‌گذارد که با احساسات بشر در همه جای جهان هم‌خوانی دارد. میل به عشق و میل به زیبایی همان‌طور که گفتیم به‌طور

فهم‌ناشدگی آزارشان می‌دهد. در چشم‌انداز مانلی، انسان‌های تنهایی را مشاهده می‌کنیم، زجرکشیده و دردمند که پناهگاهی ندارند. مانلی یکی از انسان‌ها، نماد این انسان‌های تنهاست که مورد جفای مردم و جامعه قرار گرفته‌اند؛ و دریا آن دنیای آرمانی، آن مقصود و ملجأ سراپا راز و رمز و زیبایی است که انسان‌های این‌چنین را شیفته‌ی خود می‌کند به‌گونه‌ای که حاضرند همه‌چیز خود را فدای آن آرزو و آرمان کنند. پری‌پیکر دریایی می‌تواند آن عشق و آن تلنگری باشد که به مانلی زده می‌شود تا او را نسبت به وضعیت خودآگاه کند و نسبت به زندگی ملال‌آور خویش و عدم درک‌شدگی توسط مردم و ناآگاهی و بی‌خردی جماعت متوجه کند و به او دل‌وجرئت دگراندیشی و تفکر نسبت به خویش و دنیا و جامعه بدهد. (زهره بنمای ای مرد، / وز ره خویش مگرد. / اندر این دایره‌ی تنگ گذر، / بیم کم آور و اندیشه مبر!) (یوشیج ۱۳۸۳: ۵۲۹)

خانه و زن و محل زندگی مانلی، هم می‌تواند نمادی از سنت‌ها و کلیشه‌هایی که شاعر را در برگرفته است باشند و هم نمادی از جامعه‌ای که شاعر با وجود همه‌ی تعلق‌ها بدان و مردمش باز هم در آن احساس غربت و درک‌نشده‌گی می‌کند و در عین حال که نگران سرنوشت آن است از آن دل‌زده نیز هست و در دودلی به سر می‌برد که آیا همچنان به حضور و تلاش برای بهبودش ادامه بدهد یا به دنیای خیالی خودش و جهان آرمانی‌اش در درون خویش پناه ببرد و دیگر قید آن را بزند. همچنین دریا در شعر نیما چهره‌ی عجیبی دارد «دریا نماد و نمود سیالیت است. مکان اشعار نیما غالباً دریا، ساحل دریا یا رود است.» (صابر ۱۳۸۲: ۹۷) که در شعر مانلی با این فضای مه‌آلوده و چهره‌ی طوفانی‌اش جنبه‌ی سمبلیستی پیدا می‌کند.

۵٫۳٫۶ مدرنیسم در مانلی

از آنجا که نظریات جهانی شدن در جهان مدرن شکل گرفته است، نگاهی کوتاه به مدرنیسم می‌افکنیم؛ «مدرنیسم به تغییرات فرهنگی و زیبایی‌شناختی در هنر و ادبیات پس از جنگ جهانی

آشکار روزمره خود دارای معانی متناقض نیز باشد. نماد شامل چیزی گنگ، ناشناخته یا پنهان از ماست... بنابراین یک کلمه یا یک نمایه هنگامی نمادین می‌شود که چیزی بیش از مفهوم آشکار و بدون واسطه خود داشته باشد. این کلمه یا نمایه جنبه‌ی ناخودآگاه گسترده‌تری دارد که هرگز نه می‌تواند به‌گونه‌ای دقیق مشخص شود و نه به‌طور کامل توضیح داده شود و هیچ‌کس هم امیدی به انجام این کار ندارد. هنگامی که ذهن ما به کنکاش در یک نماد مبادرت می‌کند، به انگاره‌هایی فراسوی خرد دست می‌یابد.» (یا حقی ۱۳۹۰: ۴۵-۴۶)

در اشعار و متون عرفانی فارسی هم نشانه‌ها و رمزهایی شبیه به سمبول به معنای سمبلیستی آن را مشاهده می‌کنیم، اما عارفان به حقیقتِ فراواقعی قائل‌اند. حقیقتی که گرچه ناشناخته است اما موجود است. درحالی‌که سمبلیست‌ها لزوماً این نگاه را ندارند، آن‌ها در پی خلق فرا واقعیت خویش‌اند. آن‌ها می‌خواهند آرمان و معنای خود را بیافرینند درحالی‌که عرفا می‌خواهند آن معنای بوده را صرفاً کشف کنند؛ بنابراین سمبل‌ها بیش از رمزگان‌های عرفانی قابلیت تأویلات متعدد دارند و جنبه‌ی بشری‌تر و جهانی دارند.

سمبلیست‌ها در کارشان از دو نوع سمبول استفاده کرده‌اند. یکی سمبل‌های شخصی و دیگری سمبل‌های کلی. (منوچهری و کمالی‌زاده ۱۳۹۰: ۸)

در شعر مانلی هم می‌توان برداشت‌های شخصی سمبولیکی داشت و هم به دریافت‌های کلی رسید. همان‌طور که دیگران گفته‌اند شخصیت مانلی درواقع خود نیماست. نیمایی که از دل دهستان و محیط طبیعی روستا درآمده و با مردم عادی و عامی سروکار داشته. نیمایی که دل به دریای تلاطمات زده و شیفته‌ی زیباروی افسون کار هنر گردیده و چشم دگر جور بینش بر عادت زدگی‌ها و روزمرگی‌ها گشوده شده و دیگر تحمل طعن و حسد و ناآگاهی مردم را ندارد؛ و از طرف دیگر جنبه‌ی کلی دارد. مانلی یا نیما انسان‌های آزاده‌ای هستند که در این اجتماع در کمال سختی زیست می‌کنند و تنهایی و

مدرنیسم است و همین امر سبب می‌شود که نیما را بیش از شاعران پیش از او و چه‌بسا بعد از وی جهانی بدانیم. در شعر مانلی همان طور که دیدیم این تحوّل هم از لحاظ تکنیکی و هم از جهت محتوا و جهان‌بینی دیده می‌شود.

۶ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

جهانی‌شدن جریانی است که در دنیای امروز در تمام ابعادش بر ملت‌های گوناگون خواه یا ناخواه اثرگذار است. این جریان می‌تواند جنبه‌های مثبت یا منفی‌ای داشته باشد. اگر همه‌ی ملل تلاش کنند در آن سهم داشته باشند و فرهنگ خود را به این عرصه‌ی رقابتی وارد کنند و بر سرمایه‌های جهانی بیفزایند می‌توانند از ویژگی‌های مثبت آن بهره ببرند. ادبیات فارسی هم از دوران مشروطه به بعد به‌طور همه‌جانبه در معرض این جریان قرار گرفته است. اما اینکه تا چه حدّ توانسته ضمن اثرپذیری از آن، خود هم تأثیرگذار بر آن باشد و از داشته‌ها و بومی‌های خود در سازوکاری جهانی و همگانی بهره ببرد و هویت جهانی خود را شکل بدهد جای تأمل دارد. نیما یوشیج از شاعرانی است که به دنیایی شدن اشعار خود اندیشیده است و درعین‌حال آن را مساوی با غربی‌شدن و از خودباختگی بومی و فرهنگی نمی‌داند. او از داشته‌های ادبی و فرهنگی و اقلیمی خود بهره می‌برد و به آن‌ها تشکلی جدید و جهانی می‌دهد.

در تحلیل شعر مانلی که یکی از بهترین آثار نیماست می‌توانیم به‌خوبی این بومی/جهانی‌شدن را دریافت کنیم. بااینکه مانلی افسانه‌ای آشناست، ولی پی‌رنگی همگانی و آرکی‌تایپی دارد و نیما از این افسانه بهره می‌برد تا نهانی‌ترین احساسات بشری را بیان کند. نیما یوشیج تحت تأثیر سمبلیست‌های فرانسوی تلاش داشته که شعری سمبلیستی بسراید که ظرفیت تأویل‌پذیری بالایی داشته باشد و بتوان دریافت‌های ناخودآگاهانه‌ی متنوعی از آن داشت.

اول اطلاق می‌شود و پاسخی است به حس درهم‌ریختگی اجتماع زمان خود ... مدرنیسم به گسستی تمام‌عیار و رادیکال از سنت‌های هنری و فرهنگی غرب و خلق شکل‌های نوین بیان هنری اطلاق می‌شود. متفکران این دوره، "منطق‌گرایی"، "قطعیت دنیای قدیم در حوزه‌ی ساختار اجتماع"، "مذهب"، "اخلاقیات" و "تلقی سنت از انسان" را به تمسخر گرفته و نقد می‌کنند. (نجومیان ۱۳۸۳: ۱۰۸)

مدرنیته در غرب ریشه‌های فلسفی عمیقی دارد و به دنبال جریان روشنگری و رنسانس و در مقابله با قدرت کلیسا و با انقلاب‌های سیاسی انگلیس و صنعتی فرانسه و تحولات فلسفه آلمان به وجود آمده است. خرد، انسان‌مداری (اومانیزم)، فردیت، گریز از سنت‌ها و نو شدن، توجه به اجتماع و سیاست، علم‌مداری، تجربه و عینیت از مفاهیمی هستند که در آن دخیل‌اند و در طی سالیان در اندیشه و عمل اروپاییان اثر گذاشته‌اند و مبنای تحولات بسیاری شده‌اند. مدرنیسم وارد شدن مدرنیته به‌صورت گفتمان‌های مدرن در فرهنگ و هنر و ادبیات است که گاه به نقد آن هم می‌انجامد. فرآیند مدرنیسم در جهانی‌شدن فرهنگ و ادبیات غرب نقش عمده‌ای داشته است.

مدرنیته در ایران تقریباً از زمان مشروطه، اما بسیار سطحی و تحت تأثیر رابطه با اروپا و ترجمه‌ی آثار غربی ورود یافت. (بیگدلی ۱۳۸۵: ۳۱) بنابراین هیچ‌گاه در همه‌ی ابعاد و عرصه‌های جامعه به شکل تام و اساسی متجلی نشد. جامعه‌ی ایرانی هنوز هم درگیر کشاکش‌ها و تناقضات سنت و مدرنیته است. در ادبیات ایران کم‌اند شاعران و نویسندگانی که ژرفنای مدرنیته را درک کرده باشند. بنابراین، ما اغلب با مدرنیسمی سطحی در آثار ایشان مواجه ایم؛ اما نیما یوشیج به نسبت شاعری بود که تا اندازه‌ی زیادی به فهم و درک مدرنیته رسیده بود و برخلاف پندار عده‌ای تحولی که در شعر او می‌بینیم فقط قسمت‌های سطحی و روساختی را شامل نمی‌شود. نیما یوشیج در ادبیات فارسی نظریه‌پرداز

و اختلاف طبقاتی و دل‌زدگی از جهان‌کهنه و یکنواختی آن می‌گوید. از عشق انسانی سخن می‌گوید و با بالا بردن کیفیت زمان دلهره‌ی جاودانه کردن اکنون را دارد. نیما در مانلی حس تنهایی و غربت در این دنیا که تاوان مدرن شدن انسان معاصر و جهانی‌شدن است و نتیجه‌ی تفاوت نگاه روشنفکر و خردمند آشنا با امروز و جهان پیرامون است را منعکس می‌کند و به قلمروهای ناشناخته‌ی دنیای جدید قدم می‌گذارد.

مدرنیسم و مختصات آن از پدیده‌هایی است که جهان را به سمت و سویی نو هدایت کرده است. نیما یوشیج هم تحت تأثیر این فرآیند قرار گرفته است و دید و نگاهی نو را در اشعار خود و از جمله در شعر مانلی عرضه داشته است. او هم از لحاظ تکنیک و هم در محتوا و جهان‌بینی نشان می‌دهد که مدرنیستی‌ترین شاعر زمان است. اما این امر باعث نمی‌شود که از توجه به عناصر بومی و حتی ادبیات عامیانه غفلت ورزد. او در شعر مانلی از دغدغه‌های بشری و همگانی خود مثل بیزاری از ظلم

منابع

(جزئیت) در شعر نیما یوشیج، تهران: نقد ادبی، س ۶، ش ۲۱

ثروتیان، بهروز (۱۳۷۵)، اندیشه و هنر در شعر نیما، تهران: نگاه

حمد، ترکی (۱۳۸۳)، فرهنگ بومی و چالش‌های جهانی، ت ماهر آموزگار، تهران: مرکز چاپ اول

چوپانی، یدالله (۱۳۸۶)، پدیده‌ی جهانی‌شدن فرهنگ‌ها، تهران: فصلنامه‌ی سیاست، مجله‌ی دانشکده حقوق و علوم سیاسی، د ۳۹، ش ۳

ساوجی، محمد (۱۳۸۸)، مدرنیته و پسامدرنیسم، تهران: فصلنامه‌ی سیاست، مجله‌ی دانشکده حقوق و علوم سیاسی، د ۳۹، ش ۲

شهرستانی، سید محمدعلی (۱۳۸۲)، عمارت دیگر «شرح شعر نیما»، تهران: قطره

صابر، زینب (۱۳۸۲) و نادر شایگان فر، تحلیل نحوه‌ی بازنمایی ساحل در اشعار نیما یوشیج و مقایسه‌ی آن با آثار بهمن محمص، تهران: فصلنامه‌ی علمی پژوهشی مطالعات تطبیقی هنر، س ۵، ش ۹

آتشی، منوچهر (۱۳۸۲)، نیما را باز هم بخوانیم، تهران: آمیتیس

بهمنی مطلق، یدالله (۱۳۹۴) و مریم سیوندی، نگاهی به هنجارگریزی در شعر نیما، تهران: دو فصلنامه‌ی علوم ادبی، س ۴، ش ۷

بیگدلی، علی (۱۳۸۵)، فهم روشنفکران مشروطه‌خواه از مفهوم مدرنیته، تهران: پژوهشنامه‌ی علوم انسانی، ش ۵۱

پیگوت، زولیت (۱۳۷۳)، شناخت اساطیر ژاپن، ترجمه باجلان فرّخی، تهران: اساطیر، چاپ دوم

تسلیمی، علی (۱۳۹۳)، پیام هدایت و نظریه‌ی شرق و غرب‌شناسی، تهران: آمه

تسلیمی، علی (۱۳۹۱)، رباعی‌های خیام و نظریه‌ی کیمیت زمان، تهران: آمه

تسلیمی، علی (۱۳۹۷)، نفرات نیما و نظریه‌ی افسانه‌گردانی، تهران: آمه

تسلیمی، علی (۱۳۸۸)، نقد ادبی، تهران: آمه، چاپ اول

تشکری، منوچهر (۱۳۹۲) و محمدحسین دلال رحمانی، بررسی و نقد فردیت و شیئیت

گیدنز، آنتونی (۱۳۸۴)، چشم‌اندازهای جهانی، ت
محمدرضا جلائی پور، تهران: طرح نو، چاپ
اول

مجدالدین، اکبر (۱۳۷۵)، مجموعه‌ی مقالات
بزرگداشت یکصدمین سالگرد تولد نیما
یوشیج، تهران: مرکز انتشارات کمیسیون
ملی یونسکو در ایران، ج ۱

منوچهری، عباس (۱۳۹۰) و محمد کمالی زاده، نسبت
مبادی سمبلیستی و تفکر آرمان‌شهری در
شعر نیما یوشیج، تهران: دو فصلنامه‌ی
علمی پژوهشی «پژوهش سیاست نظری»،
دوره‌ی جدید، ش ۱۰

نجومیان، امیرعلی (۱۳۸۳)، درآمدی بر مدرنیسم در
ادبیات، اهواز: نشر رسش

یاحقی، محمدجعفر (۱۳۹۰) و احمد سنچولی، نماد و
خاستگاه آن در شعر نیما یوشیج، تهران:
پژوهشنامه زبان و ادب فارسی (گوهر گویا)،
س ۵، ش ۲، پیاپی ۱۸

یوشیج، نیما (۱۳۶۸)، ارزش احساسات، آلمان غربی:
نوید

یوشیج، نیما (۱۳۵۷)، حرف‌های همسایه، تهران: دنیا،
چاپ چهارم یوشیج، نیما (۱۳۸۳)،
مجموعه‌ی کامل اشعار، گردآوری و تدوین
سیروس طاهباز، تهران: نگاه، چاپ ششم

یوشیج، نیما (۱۳۶۸)، نامه‌ها، به کوشش سیروس
طاهباز، تهران: دفترهای زمانه.

صدیقی، علیرضا (۱۳۸۸)، بومی‌گرایی و تأثیر آن بر
ادبیات داستانی معاصر ایران (۱۳۵۷ -
۱۳۲۰)، تهران: فصلنامه‌ی علمی پژوهشی
زبان و ادبیات فارسی، ش ۱۵

صفوی، کورش (۱۳۷۳)، از زبان‌شناسی به ادبیات،
تهران: چشمه

طاووسی، محمود (۱۳۹۰) و آمنه درودگر، اسطوره و
ادبیات مدرن، تهران: فصلنامه‌ی ادبیات
عرفانی و اسطوره‌شناختی، س ۷، ش ۲۳

طاهباز، سیروس (۱۳۸۰)، برگزیده آثار نیما یوشیج
(نثر)، انتخاب و تدوین طاهباز؛ با نظارت
شراگیم یوشیج، تهران: بزرگمهر

علیزاده خیاط، ناصر (۱۳۹۱) و رضا صادقی شهپر،
اندیشه‌ی آرمان‌شهری و شکست یا پیروزی
در رخنه کردن به جهان فراواقعی (جستاری
در جهان آرمانی آفریده‌شده در دو شعر
«مانلی» و «رکسانا»، شیراز: مجله‌ی بوستان
ادب، س ۴، ش ۴

فلکی، محمود (۱۳۷۳)، نگاهی به شعر نیما، تهران:
مروارید، چاپ اول، ص ۳۲

کازانوا، پاسکال (۱۳۹۳)، جمهوری جهانی ادبیات،
شاپور اعتماد، تهران: مرکز

کاظمی، علی‌اصغر (۱۳۸۰)، جهانی‌شدن فرهنگ و
سیاست، تهران: قومس، چاپ اول

گل‌محمدی، احمد (۱۳۸۳)، جهانی‌شدن فرهنگ،
هویت، تهران: نشر نی